

OLIV TA'LIM MUASSASASI PEDAGOG XODIMLARINING GENDER TENGLIGINI TAKOMILLASHTIRISH TARBIYAVIY MAZMUNI

G.Roziqova

Samarqand davlat pedagogika insituti

Boshlang'ich va maktabgacha ta'lim nazariyasi kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasasi pedagog xodimlarining gender tengligini takomillashtirish masalasi tarbiyaviy mazmun nuqtayi nazaridan yoritilgan. Gender tenglik nafaqat huquqiy, balki tarbiyaviy jarayonning muhim tarkibiy qismi sifatida talabalarda adolat, hurmat, hamkorlik va mas'uliyat tuyg'ularini shakllantirishi ta'kidlangan. Maqolada pedagog xodimlarning gender tenglikni rivojlantirishdagi roli, tarbiyaviy faoliyat yo'nalishlari, teng imkoniyatlar yaratish, huquqiy va axloqiy tarbiya orqali yoshlar ongida gender madaniyatni shakllantirish masalalari ko'rib chiqilgan. Xulosa sifatida, oliy ta'lim tizimida gender tenglikni takomillashtirish jamiyatda demokratik qadriyatlarni mustahkamlash va professional, teng huquqli shaxslarni tarbiyalashga xizmat qilishi qayd etilgan.

Kalit so'zlar: gender tenglik, oliy ta'lim, pedagog xodim, tarbiya, teng imkoniyatlar

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ВОСПИТАТЕЛЬНОГО СОДЕРЖАНИЯ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ ВЫСШИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

Г. Розикова

Преподаватель кафедры теории начального и дошкольного образования

Самаркандского государственного педагогического института

Аннотация: В данной статье рассматривается вопрос повышения гендерного равенства среди преподавательского состава высших учебных

заведений с точки зрения содержания образования. Подчеркивается, что гендерное равенство – это не только юридическая проблема, но и важный компонент образовательного процесса, формирующий у студентов чувство справедливости, уважения, сотрудничества и ответственности. В статье рассматривается роль преподавательского состава в развитии гендерного равенства, направлениях образовательной деятельности, создании равных возможностей и формировании гендерной культуры в сознании молодежи посредством правового и нравственного воспитания. В заключении отмечается, что повышение гендерного равенства в системе высшего образования служит укреплению демократических ценностей в обществе и воспитанию профессиональных, равноправных личностей.

Ключевые слова: гендерное равенство, высшее образование, педагогические кадры, воспитание, равные возможности.

IMPROVING THE EDUCATIONAL CONTENT OF GENDER EQUALITY AMONG PEDAGOGICAL STAFF OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

G. Roziqova

*Teacher of the Department of Theory of Primary and Preschool Education,
Samarkand State Pedagogical Institute*

Annotation. *This article discusses the issue of improving gender equality among teaching staff in higher education institutions from the point of view of educational content. It is emphasized that gender equality is not only a legal issue, but also an important component of the educational process, which forms a sense of justice, respect, cooperation and responsibility in students. The article considers the role of teaching staff in developing gender equality, areas of educational activity, creating equal opportunities, and forming a gender culture in the minds of young people through legal and moral education. In conclusion, it is noted that improving gender equality in*

the higher education system serves to strengthen democratic values in society and educate professional, equal individuals.

Keywords: *gender equality, higher education, teaching staff, upbringing, equal opportunities.*

Bugungi globallashuv sharoitida jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri — gender tenglikni ta'minlashdir. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalari (OTM) pedagog xodimlari orasida gender tenglikni rivojlantirish nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki yosh avlodni tenglik, adolat va insonparvarlik ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu bois, OTM pedagog xodimlarining gender tengligini takomillashtirish masalasi tarbiyaviy mazmun kasb etib, ta'lim-tarbiya jarayonining ajralmas qismi sifatida qaraladi. Gender tenglik — bu ayol va erkaklarning huquq, imkoniyat va mas'uliyatlarida tengligini ta'minlashni anglatadi. Ta'lim tizimida gender tenglik pedagog xodimlarning kasbiy faoliyatda, ilmiy izlanishlarda, rahbarlik lavozimlarida va qaror qabul qilish jarayonlarida teng ishtirok etishini nazarda tutadi. OTMda gender tenglik faqat me'yoriy-huquqiy masala bo'lib qolmay, balki tarbiyaviy jarayon orqali shakllantiriladigan ijtimoiy qadriyat sifatida muhim ahamiyatga ega. Pedagog — nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi va namuna ko'rsatuvchi shaxsdir. Shu sababli pedagog xodimlarda gender tenglik madaniyatining shakllanishi quyidagi tarbiyaviy vazifalarni bajaradi:

- talaba yoshlarni gender stereotiplardan xoli fikrlashga o'rgatadi;
- ayol va erkaklarga nisbatan hurmat va teng munosabatni qaror toptiradi;
- ijtimoiy adolat va inson huquqlariga sodiqlikni mustahkamlaydi;
- sog'lom psixologik muhitni shakllantiradi.

Pedagog xodimlarning o'zaro munosabatlarida gender tenglik tamoyillariga amal qilinishi ta'lim muassasasida ijobiy tarbiyaviy muhitni yuzaga keltiradi.

Gender tenglikni ta'lim jarayonida qo'llash zarurati

1. "Tarbiyaviy jihatdan" – talabalarda o'zaro hurmat, tenglik, mas'uliyat, hamkorlik va insonparvarlik tuyg'ularini shakllantiradi.

2. “Ijtimoiy jihatdan” – jamiyatda ayol va erkaklarning teng huquqli faoliyat yuritishini ta'minlashga zamin yaratadi.

3. “Pedagogik jihatdan” – o'qituvchi va talabalar o'rtasida adolatli, sog'lom, demokratik muhitni qaror toptiradi.

Gender tengligini takomillashtirish tarbiyaviy mazmuni jamiyatda erkaklar va ayollar, shuningdek, boshqa barcha gender identifikatsiyalariga ega bo'lgan shaxslar o'rtasida teng huquqlar, imkoniyatlar va hurmatni rivojlantirishga qaratilgan tarbiyaviy yondoshuvlarni o'z ichiga oladi. Bu tarbiyaviy yondashuv nafaqat ta'lim muassasalarida, balki jamiyatning barcha sohalarida gender tengligini targ'ib qilishni o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi. Tarbiyaning asosiy maqsadi genderga qarab farqlanishni bartaraf etish, har bir shaxsni uning genderidan qat'iy nazar hurmat qilishdir. Jamiyatda mavjud bo'lgan gender stereotiplarga qarshi kurashish, erkaklar va ayollar o'rtasidagi tenglikni tushunishga yordam berish muhimdir. Tarbiyaviy jarayonlar orqali o'quvchilarga, yoshlar va kattalar orasida genderga nisbatan teng yondashuvni shakllantirishga harakat qilinadi. Tarbiyaviy mazmun, gender tengligini jamiyatda kengroq tarqatish, ijtimoiy adolatni ta'minlash va har bir odamning teng imkoniyatlarga ega bo'lishini ta'minlashga qaratilgan bo'lishi kerak. Genderga asoslangan kamsitish va zo'ravonlikni kamaytirish, shuningdek, har bir shaxsning o'z potensialini amalga oshirish imkonini yaratish uchun muhimdir. Tarbiyaviy jarayonlarda gender stereotiplari haqida bilishni oshirish va ularni bartaraf etish katta ahamiyatga ega. Ko'p hollarda, jamiyatda erkaklar va ayollar uchun aniq ijtimoiy va mehnat rollari mavjud bo'lib, bu farqlanishlar jamiyatda gender tengsizligiga olib keladi. Tarbiya orqali bunday stereotiplarga qarshi kurashish, erkaklar va ayollarni teng ravishda o'z qiziqishlariga, iqtidorlariga va imkoniyatlariga qarab rivojlantirishga yordam beradi. Hozirgi kunda gender tengligini ta'minlash masalasi har bir sohada asosiy ahamiyat kasb etishi bilan birga, ta'lim va tarbiya jarayonida ham bu masalaga alohida e'tibor beriladigan ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ma'lumki, ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonida bu masalaga, ya'ni o'g'il va qizlarning ta'limiga nisbatan gender masalalari, gender tenglik masalalariga alohida e'tibor qilinayotgani shubhasiz. Bu borada, ayniqsa, qizlarning ta'limiga juda katta urg'u berib borilmoqda.

Zero, jamiyatda ikkala jins vakillarining ham ta'limda gender tenglikka erishishi natijasida ana shu jamiyatda rivojlanish ham barqarorlashib boradi. Shu o'rinda ta'kidlashimiz kerakki, bu borada ta'lim muassasidan oldin eng avval oilada o'g'il va qiz farzandlarning huquqlari borasida ham gender tenglik masalasiga alohida ahamiyat berilsa, maqsadga muvofiq bo'ladi. Oliy ta'lim muassasasi pedagog xodimlarining gender tengligini takomillashtirish tarbiyaviy mazmuni, ta'lim tizimida gender tenglikni rivojlantirishga qaratilgan ijtimoiy va tarbiyaviy jarayonlarni o'z ichiga oladi. Bu jarayon pedagog xodimlarining nafaqat professional, balki ijtimoiy va axloqiy jihatdan ham gender tengligini tushunishi va targ'ib qilishi uchun zaruriy asoslarni yaratadi. Oliy ta'lim muassasalarida bu masala ko'plab yo'nalishlarda amalga oshirilishi mumkin. Pedagog xodimlarining gender tengligini takomillashtirish nafaqat kasbiy faoliyat samaradorligini oshiradi, balki ta'lim-tarbiya jarayonining sifatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Gender tenglikka asoslangan tarbiyaviy yondashuv jamiyatda sog'lom ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bois ta'lim muassasalarida pedagoglarning gender masalalariga oid bilim va kompetensiyalarini rivojlantirish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda. Tarbiyaviy jihatdan gender tenglik quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

Tenglik va adolat ruhida tarbiyalash

Pedagog xodimlar ta'lim-tarbiya jarayonida qiz va o'g'il bolalarga bir xil talab va imkoniyat yaratish orqali adolatli munosabatni qaror toptiradi. Bu esa o'quvchilarda adolatli fikrlash va ijtimoiy tenglik tushunchasini rivojlantiradi.

Shaxsga hurmatni shakllantirish

Gender tenglikka asoslangan tarbiya har bir shaxsning qadr-qimmatini tan olishga xizmat qiladi. Pedagoglar o'z muomalasi va faoliyati orqali o'quvchilarga insonni jinsi emas, balki uning fazilatlari va qobiliyatlari asosida baholash lozimligini o'rgatadi.

Gender stereotiplarini bartaraf etish

Tarbiyaviy jarayonda pedagog xodimlar an'anaviy stereotip qarashlardan voz kechib, o'quvchilarda erkin fikrlashni shakllantiradi. Bu qizlarning faolligi va etakchilik sifatlarini, o'g'il bolalarning esa mas'uliyat va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Ijtimoiy faol va tolerant shaxsni tarbiyalash

Gender tenglikka asoslangan tarbiya natijasida jamiyatda faol, bag'rikeng va mas'uliyatli shaxslar voyaga etadi. Pedagoglarning genderga nisbatan to'g'ri yondashuvi o'quvchilarda ijtimoiy moslashuv va o'zaro hurmat madaniyatini mustahkamlaydi.

Shaxsiy namuna orqali tarbiyalash

Pedagog xodimlarning o'zaro munosabatlari va kasbiy faoliyatidagi tenglik tamoyillari tarbiyaviy jarayonda muhim o'rnak bo'lib xizmat qiladi. O'quvchilar pedagogning amaliy xatti-harakatlari orqali gender tenglikning hayotiy ahamiyatini anglaydi.

Foydalanadigan adabiyotlar ro'yxati:

1. Muraveva N.M. O'zbekiston Xotin-qizlari ijtimoiy maqomini yuksaltirish. – Toshkent, 2018.
2. Yusupova S.P. Xotin-qizlar gender-menejment muammolari //Oilaning dolzarb muammolari: ustuvor vazifalar va rivojlanish istiqbollari. Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari to'plami. – Toshkent, 2008.
3. O.R.Shamiyeva ("Rahbar ayollar shaxsining ijtimoiy psixologik xususiyatlari). (Xalq ta'limi misolida). Avtr. "Ijtimoiy psixologiya va etnologiya". – Toshkent, 2000.
4. Abu Nasr Forobiy "Fozil odamlar shahri". – Toshkent: "Yangi asr avlodi". 2016. – 320 b.